

DEN PENGAFRIA PUBEN GLADA GRISEN

– ETT SÄTT ATT SKAPA GEMENSKAP I BYGDEN

YLVA LUNDIN OCH JONAS DAHL

Tanken är enkel. En pub där man inte säljer någonting utan lokalen öppnas upp för de som vill komma. Var och en tar med sig något man tycker behövs på en pub och så skapar man den tillsammans. Inga pengar byter ägare. Kanske blir man bjuden på något att dricka av någon som tagit med sig det – fast det kan man inte veta på förhand. Kanske blir man inbjuden att spela ett spel som någon har haft med sig eller att smaka på något ätbart. Inget går att veta förrän efteråt.

En stor del av att vara människa är att vara med andra, att mötas, prata, sjunga, argumentera, bli arg, försonas och så vidare. Det kan ske i en grupp på fem personer men blir betydligt intressantare i en grupp på 50. Det är inte alls säkert att upplevelsen blir bättre om gruppen skulle vara 500 personer; när det gäller sociala sammanhang finns det ett lagom, fler blir inte alltid bättre. Den utvidgade familjen eller klanen som man levde med förr var förmodligen ett lagom stort sammanhang som var överblickbart och som gav trygghet och stimulans.

Många nätverk ger trygghet och resiliens

Vi flyttade till vår gård 2014. Delvis av intresse och för utmaningen, men till stor del för att vi

insåg att vi stod dåligt rustade i händelse av en kris. Vi insåg att vi behövde öka vår resiliens och bli bättre på att ta hand om oss själva. Vi har lärt oss att odla grönsaker, skörda vall, fälla träd, hålla bin, höns, ankor och får, att konservera mat, slakta djur och mycket mer. Idag är vi på många sätt bättre rustade för att möta vad som än händer i framtiden. Mot bakgrund av detta så tycker vi att broschyren "Om kriget eller krisen kommer", som landade i alla brevlådor i hela Sverige i höstas, har lite tunt innehåll och till viss del fel fokus. Där handlar det om att köpa lite konserver, lagra vatten och lära sig känna igen signaler för olika faror. Det står visserligen på ett ställe "Prata med andra där du bor om hur ni kan stärka er gemensamma beredskap, exempelvis i bostadsrättsföreningen, hyreshuset eller byalaget" och "Ta vara på frukt och bär. Odla sådant som är ätbart i din trädgård, på din balkong eller fönsterbräda." Men i övrigt är det att ta hand om sig själv och sin familj under en mycket kort period som är lösningen. En kris som är värd namnet är inte över på en vecka eller två och när konserverna är slut räcker basilikan i fönstret inte långt.

Ensam är stark, bra karl reder sig själv och själv är bäste dräng är ordspråk som vi inte riktigt skriver under på. Ju fler dagar vi lever, speciellt här på landsbygden, och ju mer vi lär oss desto starkare blir känslan av att den viktigaste resursen i våra liv är människorna omkring oss. Nätverkande har därför blivit en

mycket viktig del av vårt liv här på landet. Vi deltar efter tid och ork i den lokala intresseföreningens aktiviteter. Vi är med och lägger i badbryggan på den gemensamma badplatsen i maj (glömmer dock allt för ofta bryggupptagningen som är under mustningssäsongen). Vi har startat en gårdssamverkansgrupp och en matmarknad tillsammans med andra producenter för att sälja våra varor. Vi ordnar öppna arbetsdagar, har fasta prenumeranter på grönsaker, välkomnar människor till våra odlingar och vår skogsträdgård med mera.

Tillsammans ger detta oss ganska många kontaktytor och vi upplever att vi sakta hittar vår plats i bygden, men de flesta sammanhangen handlar om att få saker eller affärer gjorda. Men det finns ju fler sidor i livet som är viktiga.

Svensk brist på mötesplatser

För länge sedan var familjejordbrukens odlade jord i Sverige uppdelad i småplättar. Bönderna i en by hade sina marker spridda kring byn, arvsskiftet och andra processer hade gjort jordägandet snårigt och de var tvungna att samarbeta för att arbetet skulle bli någorlunda effektivt. När jordbruket långsamt mekaniserades blev de små plättarna ett hinder, bara på större sammanhängande åkrar kunde det löna sig med en självbindare eller en traktor. Staten tvingade fram en rationalisering av jordbruket genom flera skiftesreformer som gjorde att de svenska byarna i de flesta fall splittrades. När det gäller vår gård Östäng så skedde det

år 1854; tre gårdar flyttade och två blev kvar. Här och var finns det några oskiftade byar kvar. De är ofta påtagligt annorlunda med bostadshus och ekonomibygnader i trängsel. Efter skiftesreformerna hade svenskarna fortfarande grannar men ofta levde de inte strax intill utan en bit bort, kanske utom synhåll.

Gräset är grönnare på andra sidan stängslet och det är lätt hänt att idealisera en tid när små byar var ett gytter av stugor, fulla av barn, vuxna och gamlingar. Det var vanligt med släktband mellan de som bodde nära varandra, och det snåriga ägandet av marken gjorde att vissa sysslor var tvungna att ske samtidigt. Samarbeten ger gemensam styrka men kan halta vid dödsfall, mental ohälsa eller missbruk. Byborna satt bildligt talat i knät på varandra, på gott och ont.

Under 1800- och början av 1900-talet lyckades folkrörelserna att dramatiskt minska en galopperande alkoholism, men bidrog samtidigt till att antalet matställen med rätt att servera alkohol krympte till ett mycket litet antal. Kvarvarande matställen fanns dessutom inte jämnt fördelade utan var tillgängliga för de som lever i städer. På landet åt och drack man hemma, själva eller med gäster. De flesta svenskar som besöker andra länder känner sig kanske lite avundsjuka på de som har sina mötesplatser i behåll – tavernor, bierkeller och pubar. Vi vill också ha ett extra vardagsrum med priser som gör att vi har råd att besöka. En by-pub, det skulle vara toppen, men att någon skulle kunna försörja sig på den är helt uteslutet.

I folkrörelsernas Sverige fanns många mötesplatser, men inte den sorten som vi önskade.

En lånad idé

Den första pengafria puben i världen startades av irländaren Mark Boyle som levde utan pengar i tre år och startade "The moneyless pub – Happy Pig". Vi fick idén till vår pengafria pub Glada Grisen från Pella Thiel som tillsammans med sin omställningsgrupp startade den (vad vi vet) första svenska pengafria puben i ladan på Skenora Gård på Ingarö utanför Stockholm. När Pella berättade om puben så kände vi direkt att det var något vi ville starta på Östäng.

Problemet var bara att det enda utrymme som kunde komma i fråga var ovanpå kostallet och där var golvet ruttet så att man gick igenom. Det gjorde att vi först behövde fälla en del träd, såga upp dem till brädor på ett lånat sågverk och sedan byta golvet. En extra utgång togs upp för säkerhets skull. När det väl var gjort så gick det snabbt att inreda med diverse som vi redan hade på gården. En liten sånganläggning från Ylvas tid i ett tantband, ett par gitarrer och en bas fyndad med förstärkare på loppis stod i vägen här och var. Barnens digitala trumset också. Eftersom vi hade tagit fram instrumenten så lade vi upp några EU-pallar med plywoodskiva på så att det blev en låg scen. Scenen och instrumenten är egentligen onödiga men för oss är det roligt om de kommer till användning. Hur som helst, den 6 augusti 2022 öppnade vi Glada Grisen för första gången på Östäng.

Vår version

Sedan vi flyttade till gården har vi haft två lite större fester där vi bjudit in släkt och vänner. Lite större fester kräver dock mycket av arrangören så därför blir de sällan av. Tanken med en pengafri pub där vi som värdar ställer lokalen till förfogande är att det är ett tillräckligt enkelt arrangemang för att det skulle kunna bli en tradition och ske oftare än arrangerade fester. Eftersom vi inte bjuder in mer än i största allmänhet så vet varken vi eller gästerna vilka som kommer. Det kan vara så att den osäkerheten känns lite nervöst för vissa.

Vi har under många år varit med i omställningsrörelsen och där finns ett talesätt som vi verkligen gillar: "De som kommer är de rätta". Tanken är att de som dyker upp kommer att göra något av samvaron oavsett om det är fem, tio, 20 eller 50 personer. Samvaron blir lite olika men den som har en positiv inställning kommer att trivas oavsett hur många eller vilka som dyker upp. Skulle det mot förmodan bara bli vi två så skulle det inte vara något problem. Vi skulle hinna prata om mycket och förmodligen hamna i nya tankar över en öl eller två.

Några gäster kör över en timme för att komma till Glada Grisen och de är hjärtligt välkomna, men egentligen önskar vi att det fanns en Glad Gris i varje by. Vi önskar också att fler av våra grannar dök upp men kanske är det så att tröskeln är lite högre vid kortare avstånd?

Att bygga nätverk är en mycket stor del av att bygga resiliens. Att lära känna fler människor gör att man genom dem lär känna ännu

Sällskapsspel, framträdanden eller bara prat – man vet aldrig vad som kommer att hända på Glada Grisen.

En ny fågelholk presenteras av en av våra wwoofare.

När det är för varmt i puben startar vi utomhus. Ingen har bråttom in en fin sommarkväll.

fler och när cirklarna vidgas dyker det upp människor som kan saker som vi kan komma att behöva i vardagen. Det är inte alls säkert att vi tar kontakt men vetskapen om var kunnande finns är betryggande.

Vi försöker att skapa en plats där människor kan mötas kravlöst och vi tror att vi håller på att lyckas. Vi tror att vi kan se på gästernas beteende att de känner sig tryggare för varje gång de besöker Glada Grisen.

Första gången satte vi bara en öppningstid men suget efter umgänge var så stort att folk inte ville gå hem. Vi själva gav till slut upp vid ett-tiden men vad vi vet så gick sista gästen halv fyra. Det är ju kul när saker och ting blir uppskattade men nu för tiden kör vi klassiska engelska pubtider: 17.00–23.00.

Hur det blev

Ibland drar vi igång ett spel för att skapa kontakter och en lördag lärde sig våra wwoofare att spela backgammon. Först med fel regler från mig men sedan kom vår stammis Milú och styrde upp det hela och så hade wwoofarna direkt fått en ny kontakt.

En långgranne hade med sig två egenhändigt utsågade träfötter och drog igång en dansövning som många deltog i, men inte alla. Och det är helt ok. På Glada Grisen gör man som man vill och det är inte kul med tvång. Samma besökare dekorerade alla borden med liljekonvaljer. Underbart!

En kväll lärde vi oss hur man gör kefir och diskuterade varför kombucha ska göras på svart te som inte är smaksatt. Några resonerade kring hur isoleringen i ett gammalt golv kan bättras på utan att hela golvet behöver brytas upp. Svensk historia var samtalsämnet en stund och för- och nackdelar med olika sorters ankor diskuterades också, liksom svenska dialekter, olika nationaliteters maträtter, kulturella egenheter och mycket annat.

Vad vi har lärt oss

Eftersom vi inte tar på oss att fixa något mer än lokalen blir det inte något extra jobb för oss. Hittills har det blivit fyra Glada Grisen på gården varje år. Vi lägger helt enkelt ut på

vår Instagram och vår Facebook när det är dags. Sedan är vem som helst välkommen. Lokalen är helt oisolerad och byggd som laddgårdar brukar se ut med dagsljus och vind som kommer in mellan väggens brädor. Det gör att vi inte har haft någon pub under vintern. Inte för att det är omöjligt, men det blir ganska kallt.

Vad kan man då förvänta sig om man kommer till Glada Grisen? Det är svårt att säga för det skiljer sig från gång till gång. Hur kvällen utvecklar sig bestäms av vilka som kommer och vilket humör de är på. Ibland blir det uppträdanden, ibland karaoke, ibland sällskapsspel och ibland samtal.

Vill man inte prata med någon från början så finns det sällskapsspel man kan börja med. Milú vill alltid spela backgammon och hon är nästan alltid på plats. Ibland spelar Sandra, en annan stammis, gitarr och sjunger.

Det brukar finnas mer snacks än vad som går åt och ibland har någon bakat kaka eller tagit med ett bröd. Ölkorv, dadlar, popcorn eller Eriks hemgjorda svarta, rökiga öl är uppskattade inslag. Själva ser vi till att det alltid finns vatten och äpplemust att dricka.

Glada Grisen har fått sina stammisar, en kärna av besökare som kommer nästan varje gång vi öppnar upp puben. De kommer från olika håll och har efter hand lärt känna varandra och det är roligt att se hur nätverk utvecklas och kontakter knyts. Vi vet att puben har bidragit till husköp, finansieringsmöjligheter, uppdrag, isolerade golv, odlingskunskap, barnvakt och bättre självförtroende, och vi är övertygade om att många kontakter som knyts kommer att vara till nytta långt fram i tiden.

Praktiska grejer

Vad behövs då för att starta en Glad Gris? Ja, egentligen inte så mycket. Vi håller till i en oisolerad lokal och uppmanar folk att ta på sig varma kläder. Tak över huvudet av något slag är bra ifall det skulle regna. Något att sitta på är bra. Vi har enkla bord och bänkar som vi köpt in till gården men det går lika bra med halmbalar, stockar eller ihopplockade udda stolar. Eller också ber man alla att ta med sig

en stol när de kommer. Vi lägger ut på sociala medier när det är dags men det går naturligtvis lika bra att sätta upp en lapp i den lokala butiken eller på anslagstavlan om det finns en sådan. När man samlar många människor i en lokal så är det viktigt att alla kan ta sig ut på ett säkert sätt i händelse av brand. Vi har tagit upp en nödutgång ifall det värsta skulle hända och det börjar brinna.

Vi har samlat ihop lite spel för att hjälpa människor som kommer och känner sig osäkra i början. Att dra igång ett spel gör att mycket nervositet släpper och man kan enkelt fråga en vilt främmande människa om den vill vara med. Men det räcker ju med en vanlig kortlek eller vad man har hemma. Vi har ett kylskåp i vår pub – men bara för att vi hade ett över. Det behövs inte alls. Vi har också en darttavla – inte för att det behövs men för att vi tyckte att det passade. Det är dock ingen som använt den under pubkvällarna än. Det är verkligen inte mycket som behövs för att bjuda in till Glada Grisen.

Världen behöver fler Glada Grisar!

Våra erfarenheter är att ganska måttliga insatser från vår sida ger stor glädje till många och ökar sammanhållningen i bygden. Vi känner inte till något annat som kan uppnå det lika enkelt.

Nog vore det fantastiskt om fler Glada Grisar startas runt om i Sverige! En Glad Gris i varje by kanske är ett för högt satt mål, men en Glad Gris i varje kommun hade varit fantastiskt. Vad vi vet finns det bara två än så länge och det är alldeles för lite.

Om du tycker att detta låter intressant så prova att bjuda in, du behöver inte lova att starta en tradition, bara att erbjuda en plats och en tid för umgänge.

JONAS DAHL OCH YLVA LUNDIN driver Östängs Gärd med grönsaksodling, musteri, får, hönor, bin, ankor och skog. De skriver om sina erfarenheter på bloggen

www.ostangsgard.se, på Instagram under namnet [ostangs_gard](https://www.instagram.com/ostangs_gard) samt på Facebook.